

**EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALINDA YAPILAN YÜKSEK
LİSANS TEZLERİNE GENEL BİR BAKIŞ***

*AN OVERVIEW ON MASTER THESIS CONDUCTED AT THE DEPARTMENT
OF EDUCATIONAL SCIENCES*

Menekşe ESKİCİ Semih ÇAYAK*****

*Geliş Tarihi: 20.12.2016
(Received)*

*Kabul Tarihi: 26.04.2017
(Accepted)*

ÖZ: Bu çalışmanın amacı Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda yapılmış yüksek lisans tezlerini yöntem bakımından incelemek ve elde edilen bulgular doğrultusunda öneriler geliştirmektir. Doküman analizine dayalı nitel bir çalışma olan araştırmanın verilerini Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda yazılmış 41 yüksek lisans tezi oluşturmaktadır. Araştırmada tezler üzerinde şu sorular incelenmiştir: Tezlerin yıllara göre dağılımları nasıldır, tezlerde hangi araştırma yöntemleri kullanılmıştır, tezlerde hangi araştırma modelleri/desenleri kullanılmıştır, tezlerde hangi örneklem/çalışma grubu ile çalışılmıştır, tezlerde hangi veri toplama araçları kullanılmıştır ve tezlerin bilim dallarına göre dağılımları nasıldır? Yapılan incelemeler neticesinde ulaşılan bulgular şunlardır: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda tezler 2001-2015 yıllarında yapılmıştır, tezlerde en çok nicel araştırma yöntemi ve tarama modeli kullanılmıştır. Veriler en çok öğretmenlerden elde edilmiştir, veri toplama aracı olarak en çok ölçek kullanılmıştır ve en fazla tez eğitim, yönetimi, teftişi, planlaması ve ekonomisi bilim dalında yapılmıştır. Elde edilen bu bulgular doğrultusunda da bir takım öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Doküman Analizi, Lisansüstü Eğitim, Eğitim Bilimleri

ABSTRACT: The aim of this paper is to examine the methods of master thesis conducted at the Department Of Educational Sciences, Trakya University and make recommendations according to findings. The paper is a qualitative research based on document analysis. master thesis conducted at the Department Of Educational Sciences, Trakya University used as data in this paper. In order to reveal the examine the master thesis some questions such as "How was the distribution of the master theses according to years", "How was the distribution of the master theses according to research models/designs and methods", "How was the distribution of the master theses according

* Bu çalışmanın ilk hali 24-25 Kasım 2016 tarihlerinde Sakarya Üniversitesi'nde düzenlenen International Conference on Quality in Higher Education'da sözlü bildiri olarak sunulmuştur

** Yrd. Doç. Dr. Kırklareli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi, menekseeskici@klu.edu.tr

***Doktora Öğrencisi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, semihcayak@gmail.com

toworking group (participants)”, “How was the distribution of the master theses according to data collection instruments” and “How was the distribution of the master theses according to departments” aimed to be answered. According to the findings the master thesis conducted at the Department Of Educational Sciences between the academic years of 2001-2015, Trakya University the quantitative design and the descriptive model were used in general. Mostly the master thesis conducted with teachers and the data collected by likert type scales and most thesis were conducted at the Educational Administration, Supervision, Planning and Economics department. Some suggestions are presented based on the findings.

Key Words: Document Analysis, Graduate Education, Educational Sciences

GİRİŞ

Eğitim farklı koşullarda öğelerinin (öğrenci, eğitim ortamı, öğretim programı, eğitmen vb.) özellikleri değişiklik gösterse de sistemli olarak gerçekleşmektedir. Planlı programlı eğitimin gerçekleştirilmesi olan öğretim sürecinin son aşaması üniversitelerde gerçekleştirilen yükseköğretimdir. Üniversitelerin öğretim işlevinin yanı sıra araştırmalar oraya koyarak bilim üretmek gibi önemli bir misyonu da mevcuttur. Üniversitelerde gerçekleştirilen lisansüstü eğitimler üniversitelerin araştırma yapmak ve öğretim gerçekleştirmek olmak üzere iki temel görevinin de yerine getirildiği süreçlerdir. Verimli bir lisansüstü eğitim gerçekleştirilmesinin bu süreçte üretilen tezlerin nitelikleri ile doğru orantılı olduğu söylenebilir.

Üniversiteler bireyin yaşamında (Yıldız, 2014) olduğu kadar toplum (Bergan , 2003) için de büyük öneme sahiptir. Yükseköğretimin kişisel gelişim, karakter gelişimi, sosyal gelişim ve meslek sağlama gibi birey ve toplum için elzem olan görevleri bulunmaktadır (Astin, 1984; Eskici ve Aktaş, 2014). İleri düzeyde eğitim almış bireylerden oluşan bir toplumda istendik davranışların ortaya çıkma olasılığı artarken istendik olmayan davranışların ortaya çıkma olasılığı azalmış olur. Kyllonen (2012) tarafından belirtildiği üzere yüksek seviyedeki eğitimsel düzey bir toplum için daha yüksek kazanç, daha düşük işsizlik, daha düşük suç gibi faydalar sağlamaktadır Bu açıdan bakıldığında üniversite; bireyin içinde yaşadığı toplumun gelişmişlik düzeyinin belirleyicileri arasında önemli bir rol üstlenmektedir (Şahin, Zoraloğlu ve Şahin Fırat, 2011).

Yükseköğretimin tarihi, Platon’un ve Aristo’nun antik çağlardaki düşünce geliştirme ve tartışma ortamlarına dayanmaktadır (Gürüz, 2003; Ortaş, 2004).Yılların ilerlemesiyle her alanda olduğu gibi yükseköğretim de değişime uğramış, insanoğlunun doğaya hâkimiyet kurma isteğinin bilim üretmekle gerçekleşeceği anlaşılmıştır. Ortaş (2004) tarafından belirtildiği üzere yükseköğretimin gerçekleştiği kurumlar olan üniversiteler bilim üretmek ve yaymak konusunda her türlü otoriteden bağımsız hareket eden evrensel

kurumlardır. Ortaş (2004) tarafından belirtilenlere ek olarak Cortese (2003) tarafından üniversitelerin bilginin ve geleneksel disiplinlerin çok özel bir şekilde düzenlendiği kurumlar olduğu vurgulanmaktadır.

Yükseköğretimin işlevlerinin çeşitli faktörler tarafından değişime uğradığını belirten Özdem ve Sarı (2008)'ya göre yaşam boyu eğitime artan gereksinim, teknolojideki hızlı gelişmeler ve küreselleşme birbirleriyle ilişkilidir ve tüm dünyayı etkilediği gibi eğitimin dolayısıyla da yükseköğretimin işlevlerini de belirlemektedir. Alanyazın (Biggs, 2011; Erdem, 2005; Gopal, 2011; Kaya, 2014; Kurnaz ve Alev, 2009; Özdem ve Sarı, 2008; Sayan ve Aksu, 2005 incelendiğinde yükseköğretimin işlevleri genel olarak; meslek kazandırmaya yönelik eğitim vermek, bilimsel araştırmalar yapmak, buldukları bölgelerin kalkınmasını sağlamak, nitelikli insan gücü (bilim insanları, yöneticiler, uzmanlar vb.) yetiştirmek, ihtiyaçlar göz önüne alınarak akademik bölümler açmak, özgür düşünce üretmek, araştırma sonuçlarına dayanarak gelişmeyi ve kalkınmayı sağlamak, toplumsal sorunlara çözüm önerileri getirmek, uluslararası işbirliği sağlamak, kültürel çeşitliliği koruyup desteklemek, öğrencilerin çok yönlü gelişimini sağlamak şeklinde özetlenebilir. Yükseköğretimin işlevleri göz önüne alındığı zaman yükseköğretimin gerçekleştiği kurumlar olan üniversitelerin misyon ve vizyon bakımından sürekli yenilenen kurumlar olması kaçınılmaz bir gerçektir.

Bozan (2012) tarafından Türkiye'de bilgi çağının önemi göz önüne alınarak yükseköğretimde ilerlemeyi sağlamak adına üniversite sayısının artırıldığı belirtilmektedir. Eskici ve Aktaş (2014) tarafından Bozan'ın (2012) belirttiklerine ek olarak üniversitelerin nicel olarak artışının yanı sıra nitel olarak gelişmesinin de gerekliliği vurgulanmaktadır. Üniversitelerin nitelik olarak gelişmesi üniversitelerin asli görevleri olan eğitimin ve araştırmaların veriminin yüksek olmasıyla ilişkilidir (Atkins, Brown & Brown, 2002). Üniversitelerde önlisans ve lisans kapsamında verilen eğitim genellikle öğrencilere meslek kazandırmak, öğrencilerin sosyal ve kişisel gelişimlerini sağlamak amacıyla gerçekleşmektedir. Lisans sonrasında öğrencilerin belli bir alanda uzmanlaşmalarını sağlamak (Akbulut, Şahin ve Çepni, 2013) amacıyla alana özgü araştırmalara yoğunlaştıkları yüksek lisans ve doktora dereceleri olmak üzere lisansüstü eğitimler yer almaktadır. Karakütürk (1989) tarafından da belirtildiği üzere lisans üstü öğretimin amacı, yüksek nitelikli insangücü yetiştirmenin yanında, gelişme ve kalkınma için gerekli fikir, yenilik ve teknolojiyi üretmeye yönelik araştırmaların yapılmasını sağlamaktır.

Türkiye'de lisansüstü çalışmalar üniversiteler bünyesinde kurulmuş olan enstitülere bağlı olarak yürütülmektedir (Gömleksiz ve Bozpolat, 2013).Enstitülerin başlıca amacı, lisansüstü öğrencilerine; bilimsel araştırma

yaparak alanyazına katkı sağlayacak bilgiye erişme, araştırma kapsamında toplanan verileri değerlendirme, derin bakış açısı ile irdeleyerek yorum yapma ve yeni buluş ve ürünlere imza atma ve akademik kariyer yapma fırsatı sunmayı sağlamaktır (Karaman ve Bakırcı, 2010). Enstitülerin amaçlarıyla doğru orantılı olarak Şahin, Calp, Bulut ve Kuşdemir (2013) tarafından lisansüstü eğitim sürecinde öğrencilerin, ders ve tez aşamasında araştırmalar yaparak bilimi üretme ve bu ürettiklerini bilimsel yayınlar ortaya koymalarının beklendiği belirtilmektedir.

Dolayısıyla lisansüstü öğretimin öğrencilerin eğitim gördükleri alanlarında gelişimlerinin yanında, ulusal ve evrensel düzeyde sonuçlarını gözlemeyi çalışma alanına katkı sağlayacak nitelikte görülen tezlerdir. Tavşancıl vd. (2010) tarafından belirtildiği üzere lisansüstü eğitim kapsamında üretilen tez/sanat eseri çalışmaları yoluyla bilim ve sanat üretimine kaynaklık ederler. Sönmez ve Alacapınar (2011) tarafından da yapılanlar bilimin ölçütlerine ve ilkelerine uygun olduğu takdirde elde edilen sonuçlar bilimsel olur. Bilime katkı sağlaması amaçlı yapılan araştırmaların nitelikleri doğru araştırma yöntemi, deseni, örnekleme ve veri toplama aracının seçilmesiyle mümkündür.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Farklı disiplinler araştırmalarında farklı araştırma metodlarını ve veri analizi yöntemlerini kullanmayı tercih etmektedir (Hsu, 2005: 109). Bu nedenle bir alanla ilgili yapılmış tezlerin incelenmesi o konunun derinliği ve yaygınlığı konusunda bilgiler verebildiği gibi incelenen alanın genel görünümünü de ortaya çıkarabilmektedir (Karadağ, 2009: 76).

Eğitim bilimleri alanında yapılmış araştırmaları metodolojik açıdan inceleyen ilk çalışma *Amerikan Eğitim Araştırmaları Birliği* [American Educational Research Association, AERA] tarafından 1962 yılında yayınlamıştır ve Amerika Birleşik Devletlerinde 1960'lı yıllarda başlayan bu tarz çalışmaların alanyazında giderek sıkça yer bulduğu bildirilmektedir (Karadağ, 2010: 52). Dolayısıyla alanda yapılan farklı bilimsel çalışmaların bilinmesi yeni araştırmacılara, önceki araştırmaların neler olduğu konusunda yol gösterici olabilmektedir (Tsai ve Wen, 2005). Bu bağlamda bu çalışmanın amacı da Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda 2001-2015 yılları arasında yapılmış yüksek lisans tezlerini yöntem açısından incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

1. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda yapılmış yüksek lisans tezlerinin yıllara dağılımı nasıldır?

2. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda yapılmış yüksek lisans tezlerinde hangi araştırma yöntemleri kullanılmıştır?

3. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda yapılmış yüksek lisans tezlerinde hangi araştırma modelleri/desenleri kullanılmıştır?

4. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda yapılmış yüksek lisans tezlerinde hangi örneklem ile/çalışma grubu ile çalışılmıştır?

5. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda yapılmış lisansüstü tezlerde hangi veri toplama araçları kullanılmıştır?

6. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda yapılmış yüksek lisans tezlerinin bilim dallarına göre dağılımları nasıldır?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, araştırma verilerinin toplanması ve veri analizi tekniği yer almaktadır.

Araştırmanın Deseni

Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda yazılmış yüksek lisans tezlerinin incelendiği bu araştırma olgubilim (fenomenoloji) deseninde tasarlanmış, doküman analizine dayalı nitel bir araştırmadır. Olgubilim (fenomenoloji) deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Dolayısıyla tümüyle yabancı olunmayan aynı zamanda da tam olarak kavranılamayan olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim (fenomenoloji) uygun bir araştırma zemini oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 78).

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verilerini, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda yazılan ve Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nın internet sitesindeki Tez Merkezi'nde yapılan tarama sonucunda içeriğine erişimin izinli olduğu tüm tezler oluşturmaktadır. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda doktora programı olmadığı için sadece yüksek lisans tezleri araştırma kapsamına alınmıştır. Belirtilen şekilde yapılan tarama sonucunda 2001-2015 yılları arasında yazılmış 41 adet yüksek lisans tezine ulaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri doküman analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Dokümanlar nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 218). Mogalakwe (2006: 221) derinlemesine görüşmelerin ve katılımcı gözlemlerin her zaman uygun ve kullanışlı olmadığını, sosyal araştırmalarda doküman incelemesinin de önemli bir yer

tuttuğunu belirtmiştir. Doküman incelemesi yöntemi çalışılmak istenilen fenomen hakkında bilgi içeren dokümanların analizini içermektedir (Bailey, 1994).

Silverman (1993) dokümanları 1) Dosyalar 2) İstatistiksel Kayıtlar 3) Resmi işlem kayıtları ve 4) Görüntüler olarak sınıflandırmıştır. Doküman kaynaklarının elde edilmesi diğer sosyal araştırma alanlarındaki uygulamalardan farklı değildir. Zira her adımda veriler bilimsel bir şekilde toplanmalıdır (Ahmed, 2010: 3). Scott (1990) doküman kaynaklarının toplanmasında birtakım kalite kontrol kriterleri oluşturmuştur, bunlar: Özgünlük, güvenilirlik, temsiliyet ve anlamdır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma sorularına bağlı olarak yapılan betimsel analizler yer almaktadır. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda yazılmış yüksek lisans tezlerine ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1: İncelenen Yüksek Lisans Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	f	%
2001	2	4,88
2006	7	17,07
2007	4	9,76
2008	3	7,32
2009	5	12,20
2010	2	4,88
2011	3	7,32
2012	6	14,63
2013	6	14,63
2014	1	2,44
2015	2	4,88
Toplam	41	100

Tablo 1'de görüldüğü gibi Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda yazılmış 41 adet teze ulaşılmıştır. 2001-2015 yılları arasında yazılan eğitim bilimleri tezlerinin en çok 2007 yılında yazıldığı

görülmektedir (7 adet). Ayrıca yazılan tezlerin hepsi yüksek lisans tezidir (Tablo 1).

Tablo 2: *İncelenen Yüksek Lisans Tezlerinde Kullanılan Araştırma Yöntemlerinin Frekanslarının ve Yüzdelerinin Dağılımları*

Tezlerde Kullanılan Araştırma Yöntemleri	f	%
Nicel Yöntem	36	87,80
Nitel Yöntem	3	7,32
Karma Yöntem	1	2,44
Açıklanmamış	1	2,44
Toplam	41	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi tezlerin % 87,80’i(36 adet) nicel, % 7,32’si (3 adet) nitel ve % 2,44’ü(1 adet) karma yöntem ile yapılmıştır. Ancak tezlerin 1 tanesinde araştırma yönteminin belirtilmediği görülmüştür. Nicel yöntemin nitel yönetime göre oldukça fazla tercih edilmesinin nedeni olarak nitel paradigmanın henüz nicel paradigma kadar yaygınlaşmadığından ileri geldiği düşünülmektedir.

Tablo 3. *İncelenen Yüksek Lisans Tezlerinde Kullanılan Araştırma Modellerinin/Desenlerinin Frekanslarının ve Yüzdelerinin Dağılımları*

Lisansüstü Eğitim Tezlerinde Kullanılan Araştırma Modelleri/Desenleri	f	%
Betimsel tarama	20	48,78
İlişkisel tarama	15	36,59
Ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen	2	4,88
Genel tarama	1	2,44
Nedensel karşılaştırmalı tarama	1	2,44
Olgubilim	1	2,44
Durum çalışması	1	2,44
Toplam	41	100

Tablo 3’te görüldüğü gibi tezlerde kullanılan araştırma modelleri/desenleri % 48,78 oranında (20 adet) betimsel tarama modeli, %36,59 oranında (15 adet)

ilişkisel tarama modeli, %4,88 oranında (2 adet) ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen, %2,44 oranında (1 adet) genel tarama modeli, %2,44 oranında (1 adet) nedensel karşılaştırmalı tarama modeli, %2,44 oranında (1 adet) olgubilim ve %2,44 oranında (1 adet) durum çalışması şeklindedir. Bu durumun tezlerin hazırlandığı konuların farklılıklarından ve araştırmacıların araştırma yaklaşımlarındaki farklılıklardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 4: *İncelenen Yüksek Lisans Tezlerinde Veri Toplamada Kullanılan Örneklem/Çalışma Gruplarının Frekans ve Yüzde Dağılımları*

Araştırmanın Katılımcıları	f	%
Öğretmen	22	44
Öğrenci	13	26
Okul Yöneticileri	9	18
Müfettiş	3	6
Akademik Personel	1	2
Veli	1	2
Okullarda Görev Yapan Memur ve Hizmetli Personel	1	2
Toplam	50	100

Tablo 4'te görüldüğü gibi tezlerin katılımcılarının % 44 oranla öğretmenler (22 adet), % 26 oranla öğrenciler (13 adet), % 18 oranla eğitim yöneticileri (9 adet), % 6 oranla müfettişler (3 adet), % 2 oranla akademik personel (1 adet), % 2 oranla veliler (1 adet) ve % 2 oranla okullarda görev yapan memur ve hizmetli personel (1 adet) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5: *İncelenen Yüksek Lisans Tezlerinde Kullanılan Veri Toplama Araçlarının Frekans ve Yüzde Dağılımları*

Veri Toplama Araçları	f	%
Ölçek	32	69,57
Görüşme formu	5	10,89
Anket	4	8,70
Doküman incelemesi	4	8,70
Başarı testi	1	2,17
Toplam	46	100

Tablo 5'te görüldüğü gibi tezlerde veri toplama aracı olarak % 69,57 oranında ölçek (32 adet), % 10,89 oranında görüşme formu (5 adet), % 8,70 oranında anket (4 adet), % 8,70 oranında doküman incelemesi (4 adet) ve % 2,17 oranında başarı testi (1 adet) kullanılmıştır. Ayrıca yapılan analiz sürecinde

araştırmacıların ölçme araçlarından anket ve ölçeği sıklıkla birbirlerinin yerine kullanarak kavram karışıklığı yaşayabildikleri de görülmüştür.

Tablo 6: İncelenen Yüksek Lisans Tezlerinin Yazıldığı Bilim Dallarının Frekans ve Yüzde Dağılımları

Bilim Dalı	f	%
Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi	25	60,98
Eğitim Programları ve Öğretim	16	39,02
Toplam	41	100

Tablo 6’da görüldüğü gibi incelenen tezlerin % 60,98’i (25 adet) Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı’nda, % 39,02’si (16 adet) Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı’nda yapılmıştır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde; araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlara, bu sonuçların konuyla ilgili alanyazınla karşılaştırılması ile oluşturulan tartışma bölümüne ve önerilere yer verilmiştir.

Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’nda yapılan ve erişilebilen 41 yüksek lisans tezi bulunmaktadır ve en çok tez 2006 yılında yapılmıştır (7 adet), bunu 2012 (6 adet) ve 2013 (6 adet) yılları izlemektedir. Tezlerde kullanılan araştırma yöntemleri açısından nicel yöntem en çok tercih edilen yöntem olmuştur. Bunu sırasıyla nitel yöntem ve karma yöntem izlemektedir. Tezlerde nicel araştırma yönteminin nitel araştırma yöntemine göre daha fazla kullanılması lisansüstü tezleri ve bilimsel araştırmaları farklı konu başlıkları altında inceleyen araştırmaların ilgili bulgularıyla da benzerlik göstermektedir (Nelson ve Coorough, 1997; Yıldız, 2004; Chen ve Hircheim, 2004; Altıparmak ve Nakiboğlu, 2005; Hranstinski ve Keller, 2007; Guo ve Sheffiled, 2008; Balcı ve Apaydın, 2009; Arık ve Türkmen, 2009; Karadağ, 2009; Saracaloğlu ve Dursun, 2010; Tavşancıl vd. 2010; Erdem, 2011; Aydın ve Uysal, 2011; Fazlıoğulları ve Kurul, 2012; Küçükoğlu ve Ozan, 2013). Bu durumun nitel araştırmaların daha fazla zaman alması (Arık ve Türkmen, 2009) ve nitel araştırmaların ülkemizde yeterince yaygınlaşmadığından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ancak son dönemlerde nitel araştırma yöntemleri konusunda artan bilgi kaynaklarına paralel olarak nitel yöntemli araştırmalarında artmaya başladığı görülmektedir, bu durum gelecekte nitel yöntemli araştırmaların çok daha fazla olabileceğini düşündürmektedir. Gömleksiz ve Bozpolat’ın (2013: 470) da

belirttiği gibi nitel araştırmalar, araştırmalara özgünlük kattığı, daha açıklayıcı olduğu ve nedenleri ortaya koyarak çalışmalara daha felsefi bir nitelik kazandırdığı için hem nitel yöntemin hem de nitel ve nicel yöntemin beraber kullanıldığı çalışmalara önemli verilmesinin çalışmaların niteliğini artmasına katkı sağlayacağını vurgulamaktadır.

Tezlerde kullanılan araştırma modelleri/desenleri bakımından ilk sırada betimsel tarama modeli yer almaktadır, bunu sırasıyla ilişkisel tarama modeli, ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen, genel tarama modeli, nedensel karşılaştırılmalı tarama modeli, olgubilim ve durum çalışması izlemektedir. Araştırmadan elde edilen bu bulgu lisansüstü tezlerin ve bilimsel çalışmaların incelendiği benzer doküman analizi çalışmalarındaki bulgularla örtüşmektedir (Orlikowski ve Baroudi, 1991; Farhoomand ve Drury, 1999; Nelson ve Coorough, 1997; Altın, 2004; Chen ve Hirschheim, 2004; Erdoğan, Marcinkowski ve Ok, 2009; Fazlıoğulları ve Kurul, 2012; Şahin, Calp, Bulut ve Kuşdemir, 2013; Karadağ, 2014; Tatık ve Doğan, 2014). Bu durumunun özellikle sosyal bilimlerde ve belirgin olarak da eğitim alanında yapılmış tezlerde kullanılıyor olması araştırma alanının bir doğası gereği var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeye çalışıyor olmalarından (Karasar, 2010: 77) ve araştırmacıların araştırma modeli konusunda yeterli seviyede bilgiye sahip olmamalarından (Karadağ, 2010: 66) kaynaklandığı düşünölmektedir.

İncelenen tezlerin katılımcılarının büyük bir kısmını öğretmenler oluşturmaktadır. Bunu sırayla öğrenciler, eğitim yöneticileri, müfettişler, akademik personel, veliler ve okullarda görev yapan memur ve hizmetli personelin izlediği tespit edilmiştir. Gömleksiz ve Özpölat (2013)'ta araştırmasında katılımcı olarak en fazla öğretmenlerin tercih edildiğini bildirmektedir. Tavşancıl vd. (2010) ise Eğitim Bilimleri alanında yapılmış tezleri incelediği çalışmalarında en çok öğrencilerden yararlanıldığı belirtilmiştir. Bu durumun eğitim alanında öğrenci, öğretmen ve öğretmen adaylarının odak grup olmalarından ve alanda çalışma yapan araştırmacıların kolaylıkla ulaşabilecekleri çalışma grupları ile araştırma yapmaya yönelmelerinden kaynaklanabileceği düşünölmektedir (Doğru, Gençosman, Ataalkın ve Şeker, 2012). Ancak şu da unutulmamalıdır ki araştırma yaparken asıl olan kolay ulaşılabilen bir örnekleme çalışarak çalışmayı hemen neticelendirmek değil merak edilen ve alana katkı sağlayabilecek bir örnekleme /çalışma grubu ile çalışmaktır. Bu da çoğu zaman uzun ve zahmetli bir süreci beraberinde getirmekle birlikte yeni ve orijinal sonuçlar üretmek için gereklidir.

Tezlerde veri toplama aracı olarak büyük oranda ölçek kullanılmıştır. Bunu sırasıyla görüşme formu, anket, doküman incelemesi ve başarı testi (1 adet) izlemektedir. Araştırmadan elde edilen bu bulgu lisansüstü tezlerin ve bilimsel çalışmaların incelendiği benzer doküman analizi çalışmalarındaki bulgularla

örtüşmektedir. Nitekim Saracaloğlu ve Dursun (2010), Tavşancıl vd. (2010), Doğru, Gençosman, Ataalkın ve Şeker (2012), Gömleksiz ve Bozpolat (2013), Küçüköğlü ve Ozan (2013), Ozan ve Köse (2014)'de lisansüstü tezlerde veri toplamada en çok anket ve ölçeğin kullanıldığını belirtmiştir. Bu durumun ülkemizde yapılan araştırmalarda henüz yeni yeni sayıları artmaya başlayan nitel araştırmaların görüşme ve gözlem gibi veri toplama tekniklerini kullanmayı daha çok gerektirirken, daha çok anket ve ölçek gibi veri toplama araçları ile yürütülen nicel araştırmaların sayısının daha fazla olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Sert, Kurtoğlu, Akıncı ve Seferoğlu (2012), araştırmalarda genelde anketlerin tercih edilmesinin en temel nedenlerinden birisi olarak, bu tekniğin daha çok kişiye ulaşılabilmeye, veri toplama sürecinin uygulama süresini kısaltmaya ve maliyetleri ekonomik kılmaya daha elverişli olduğundan kaynaklandığını belirterek, bu yöndeki eğilimin azalması gerektiğini asıl olanın araştırmalarda yalnızca veri toplamaktan ziyade aynı zamanda güvenilir ve gerçekçi veriler toplamak olduğunu ifade etmişlerdir.

İncelenen tezlerin büyük bir kısmının Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı'nda yapıldığı geri kalanların ise Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı'nda yapıldığı görülmüştür. Bununda Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı'na ayrılan öğrenci kontenjanlarının Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı'ndan daha fazla olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- Tezlerde nicel araştırma modelleri/desenlerinin yanında amacın genelleme yapmaktan ziyade derinlemesine ve ayrıntılı veri toplamak olduğu nitel araştırma modellerine daha fazla başvurulabilir.
- Tezlerde farklı araştırma ve analiz yöntemlerinin kullanılması teşvik edilebilir.

Araştırmaların genelde öğretmen ve öğrenciler üzerinde yapıldığı görülmüştür oysa ki farklı katılımcılar üzerinde de araştırmaların yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Ahmed, J. U. (2010). Documentary research method: new dimensions. *Industrial Journal of Management ve Social Sciences*, 4(1), 1-14.
- Akbulut H. İ, Şahin Ç, Çepni S. (2013). Doktora tez sürecinde karşılaşılan problemlerin belirlenmesi: eğitim fakültesi örneği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 50-69
- Altın, N. (2004). *Eğitim programları ve öğretim alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin analizi*(Ankara, Gazi ve Hacettepe Üniversitesi). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Altıparmak, M. ve Nakiboğlu, M. (2005). Fen bilimleri eğitimi lisansüstü tez çalışmalarında uygulanan nitel ve nicel yöntemler. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayısı*, 17, 355-358.
- Astin, A. W. (1984). Student involvement: a developmental theory for higher education. *Journal of college student personnel*, 25(4), 297-308.
- Atkins, M., Brown, G. A., & Brown, G. (2002). *Effective teaching in higher education*. London: Routledge.
- Arık, R. S. ve Türkmen, M. (2009). Eğitim bilimleri alanında yayımlanan bilimsel dergilerde yer alan makalelerin incelenmesi. *I. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi*.
- Aydın, A. ve Uysal, Ş. (2011). Türkiye’de ve yurt dışında eğitim yönetimi alanında yapılan doktora tezlerinin konu, yöntem ve sonuçlar açısından değerlendirilmesi. *Eurasian Journal of Educational Research*, 42, 1-14.
- Balcı, A., ve Apaydın, Ç. (2009). Türkiye’de eğitim yönetimi araştırmalarının durumu: kuram ve uygulamada eğitim yönetimi dergisi örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(3), 325-344.
- Bailey, K. (1994). *Methods of social research*, Fourth Edition, New York: The Free Press.
- Bergan, S. (2003). Student participation in higher education governance. http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/Governance/SB_student_participation_FR.pdf
- Bozan, M. (2012). Lisansüstü eğitimde nitelik arayışları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(2).
- Biggs, J. B. & Tang, C. (2011). *Teaching for quality learning at university: What the student does*. McGraw-Hill Education (UK): Open University Press.
- Chen, W. ve Hirschheim, R. (2004). A paradigmatic and methodological examination of information systems research from 1991 to 2001. *Information systems journal*, 14(3), 197-235.
- Cortese, A. D. (2003). The critical role of higher education in creating a sustainable future. *Planning for Higher Education*, 31(3), 15-22.

Doğru, M., Gençosman, T., Ataalkın, A. N.ve Şeker, F. (2012). Fen bilimleri eğitiminde çalışılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin analizi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 9(1),49-64.

Erdem, A. R. (2005). Üniversitenin var oluş nedeni (üniversitenin misyonu). *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(17), 75-86.

Erdem, D. (2011). Türkiye’de 2005–2006 yılları arasında yayımlanan eğitim bilimleri dergilerindeki makalelerin bazı özellikler açısından incelenmesi: betimsel bir analiz.*Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 2(1), 140-147.

Erdoğan, M., Marcinkowski, T.ve Ok, A. (2009). Content analysis of selected features of k-8 environmental education research studies in turkey, 1997–2007. *Environmental Education Research*, 15(5).525-548.

Eskici, M., & Aktaş, R. (2014). Üniversiteöğrencilerinin öğrenci kulüplerine yönelik görüşleri. *E-AJI (Asian Journal of Instruction)*, 2(1 (ÖZEL)). e-ISSN, 2148, 2659.

Farhoomand, A. F.ve Drury, D. H. (1999). A historiographical examination of information systems. *Communications of the Association for Information Systems*, 1, 1–27.

Fazlıoğulları, O. ve Kurul, N. (2012). Türkiyedeki eğitim bilimleri doktora tezlerinin özellikleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 43-75.

Gopal, A. (2011). Internationalization of higher education: preparing faculty to teach cross-culturally. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 23(3), 373-381.

Gömlüksiz, M., N. ve Bozpolat, E. (2013). Eğitim programları ve öğretim alanındaki lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi. *International Journal of Social Science*, 6(7), 457-472.

Guo, Z.ve Sheffield, J. (2008). A paradigmatic and methodological examination of knowledge management research: 2000 to 2004. *Decision Support Systems*,44(3), 673-688.

Gürüz, K. (2003). Dünyada ve Türkiye’de yükseköğretim (tarihçe ve bugünkü sevk ve idare sistemleri) Ankara: ÖSYM.

Hrastinski, S.ve Keller, C. (2007). An examination of research approaches that underlie research on educational technology: a review from 2000 to 2004.*Journal of Educational Computing Research*, 36(2), 175-190.

Hsu, T. C. (2005). Research methods and data analysis procedures used by educational researchers. *International Journal of Research ve Method in Education*, 28(2), 109-133.

Karadağ, E. (2009). Eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerinin tematik açıdan incelemesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3).

Karadağ, E. (2010). Eğitim bilimleri doktora tezlerinde kullanılan araştırma modelleri: nitelik düzeyleri ve analitik hata tipleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(1), 49-71.

Karadağ, R. (2014). Okuma ilgisi, tutumları ve alışkanlığı konusunda yapılmış çalışmaların lisansüstü tezlere dayalı analizi: YÖK ve Proquest veri tabanları örnekleme. *Pamukale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 1-17.

Karaman, S., ve Bakırcı, F. (2010). Türkiye’de lisansüstü eğitim: sorunlar ve çözüm önerileri. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 94-114.

Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi (21. Basım)*. Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.

Karakütük, K. (1989). Türkiye’de lisansüstü eğitim, sorunları ve çözüm önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. Cilt:22, Sayı:1, s. 505-528.

Kaya, S. (2014). Eğitim programları ve öğretimi anabilim dalı lisansüstü eğitimin değerlendirilmesi. *International Journal of Human Sciences*,11(2), 802-826.

Kurnaz, M. A., & Alev, N. (2009). İlköğretim ve ortaöğretim lisansüstü öğrencilerinin ders seçimi yaklaşımları ve ilgili sorunları. *Türk Fen Eğitim Dergisi*, 6(3), 38-52.

Küçüköğlü, Ave Ozan, C. (2013). Sınıf öğretmenliği alanındaki lisansüstü tezlere yönelik bir içerik analizi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*,4(12), 27-47.

Kyllonen, P. C. (2012). The importance of higher education and the role of noncognitive attributes in college success. *Pensamiento Educativo. Revista de Investigación Educativa Latinoamericana 2012*, 49(2), 84-100.

Mogalakwe, M. (2006). The use of documentary research methods in social research, *African Sociological Review*, 10(1).

Nelson, J. K.ve Coorough, C. (1994). Content analysis of the PhD versus EdD dissertation. *The Journal of Experimental Education*, 62(2), 158-168.

Orlikowski, W.ve Baroudi, J. J. (1991). Studying information technology in organizations: research approaches and assumptions. *Information Systems Research*, 2, 1–28.

Ortaş, İ. (2004). Öğretim üyesi ya da bilim insanı kimdir? *Pivolka*, 3 (12), 11-16.

Ozan, C.ve Köse, E. (2014). Eğitim programları ve öğretim alanındaki araştırma eğilimleri. *Sakarya University Journal of Education*, 4(1), 116-136.

Özdem, G.ve Sarı, E. (2008). Yükseköğretimde yeni bakış açılarıyla birlikte yeni kurulan üniversitelerden beklenen işlevler (Giresun Üniversitesi örneği). *Üniversite ve Toplum*, 8(1), 1-15.

Saracaloğlu, A. S.ve Dursun, F. (2010). Türkiye’de eğitim programları ve öğretim alanındaki lisansüstü tezlerinin incelenmesi. 1. *Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi, Balıkesir Üniversitesi, Ayvalık*.

Sayan, Y. & Aksu, H. (2005). Akademik personel olmadan lisansüstü eğitim yapan bireylerin karşılaştıkları sorunlar üzerine nitel bir çalışma: *Dokuz Eylül Üniversitesi-Balıkesir Üniversitesi durum belirlemesi. Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 59-66.

Scott, J., 1990, *A matter of record, documentary sources in social research*, Cambridge: Polity Press.

Sert, G., Kurtoğlu, M., Akıncı, A. ve Seferoğlu, S. S. (2012, Şubat). Öğretmenlerin teknoloji kullanma durumlarını inceleyen araştırmalara bir bakış: Bir içerik analizi çalışması. *Akademik Bilişim Konferansı*, Uşak Üniversitesi.

Silverman, D. 1993. *Interpreting qualitative data. Methods for analyzing talk, text and interaction*. London: Sage.

Sönmez, V., & Alacapınar, F. G. (2011). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara:Anı Yayıncılık.

Şahin, D., Calp, Ş., Bulut, P.ve Kuşdemir, Y. (2013). Sınıf öğretmenliği eğitimi bilim dalında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli kriterlere göre incelenmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 5(3), 187-205.

Şahin, İ., Zoraloğlu, Y. R. ve Şahin Fırat, N. (2011). Üniversite öğrencilerinin yaşam amaçları, eğitsel hedefleri, üniversite öğreniminden beklentileri ve memnuniyet durumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice]*, 17(3), 429-452

Tatık, R. Ş. ve Doğan, S. (2014). Marmara üniversitesi eğitim yönetimi ve denetimi alanındaki yüksek lisans tezlerinin incelenmesi, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 25-I, 399-400

Tavşancıl, E., Çokluk, Ö., Çıtak, G. G., Kezer, F., Yıldırım, Ö. Y., Bilican, S., Büyükturan, E.B., Şekercioglu, G., Yalçın, N. Erdem, D. ve Özmen, D.T. (2010). Eğitim bilimleri enstitülerinde tamamlanmış lisansüstü tezlerin incelenmesi (2000–2008). *Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Kesin Raporu*.

Tsai, C. C.ve Lydia Wen, M. (2005). Research And Trends In Science Education From 1998 To 2002: A Content Analysis Of Publication In Selected Journals. *International Journal Of Science Education*, 27(1), 3-14.

Yıldız, A. (2004). Türkiye'deki Yetişkin Eğitimi Araştırmalarına Toplu Bakış. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 78-97.

Yıldız, S. (2014). Üniversiteler ne vaat ediyor? Türkiye'deki üniversitelerin basın ilanları üzerine bir içerik analizi. *Anadolu University Journal of Social Sciences*, 14(2).

Yıldırım, A.ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.